

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan koskevaksi lainsäädännöksi ja eräiksi muiksi laeiksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle opintotuen muutoksenhakulautakunnan yhdistämistä sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan koskevaksi lainsäädännöksi ja eräiksi muiksi laeiksi (HE 80/2025 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Katariina Pursimo, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Virpi Hiltunen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- etuuspäällikkö Piia Kuusisto, Kansaneläkelaitos

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto — SAKKI ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- Suomen Opiskelija-Allianssi — OSKU ry
- Suomen opiskelijakuntien liitto — SAMOK ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta kannattaa esitystä siirtää opintotuen muutoksenhakulautakunnan tehtävät sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan. Esityksen taustalla on hallitusohjelman mukainen sivistyshallinnon selkeyttämiseen ja keventämiseen tähtäävä virastorakenteen uudistus (ks. SiVM 4/2025 vp, s. 3).

Lakiesityksen tavoitteena on tehostaa muutoksenhakulautakuntien toimintaa, vahvistaa opintotuuksien muutoksenhakumenettelyn yhdenmukaisuutta tiedonhallintaa koskevan lainsäädän-

Valiokunnan lausunto SiVL 9/2025 vp

nön kanssa ja selkeyttää muutoksenhakulautakuntia koskevaa lainsäädäntöä. Eräs keskeinen syy ehdotetun muutoksen tekemiselle on se, että opintotuen muutoksenhakulautakunnassa ei ole ollut käytössä voimassa olevan tiedonhallintolain edellyttämää asianhallintaohjelmaa.

Sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnassa on nykyisin kolme päätoimista puheenjohtajaa ja enintään neljä sivutoimista puheenjohtajaa, ja tämän lisäksi sivutoimisina jäseninä vähintään kuusi lääkärijäsentä, vähintään yhdeksän lakimiesjäsentä sekä kahdeksantoista jäsentä, jotka edustavat joko muutoksenhakijoiden tai työelämän ja työmarkkinoiden olosuhteiden tuntemusta. Lisäksi muutoksenhakulautakunnassa on riittävä määrä varajäseniä. Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnassa turvataan opintotukijärjestelmää ja koulutusjärjestelmää koskeva asiantuntemus, ja kannattaa hallituksen esityksen (HE s. 16) tavoitetta nimittää sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakuntaan kaksi uutta lakimiesjäsentä, joilla on asiantuntemusta opintotukijärjestelmästä ja koulutusjärjestelmästä.

Nykyisin opintotukivalitukset ratkaistaan opintotuen muutoksenhakulautakunnassa jaostoissa, joissa on mukana myös maallikkojäseniä. Valiokunta asiantuntijalausuntoon viitaten puoltaa ehdotusta ratkaista opintotukiasiat kolmijäsenisessä lainopillisessa kokoonpanossa, koska valtaosa opintotukeen liittyvistä asioista on luonteeltaan lainopillisia.

Hallituksen esityksen mukaan opintotuen muutoksenhakulautakunta siirtyy opetus- ja kulttuuriministeriöstä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle. Opintotukilainsäädäntö kuuluu edelleen opetus- ja kulttuuriministeriön vastuulle, joten valiokunta pitää tärkeänä, että ministeriössä seurataan jatkossakin opintotukivalitusten ratkaisuja muun muassa opintotukilainsäädännön toimivuuden ja kehittämistarpeiden tunnistamiseksi.

Valiokunta korostaa, että muutoksenhaun käsittelyaikojen tulee olla kohtuulliset ja että muutoksesta viestitään opintotukiasiakkaille selkeästi ja tehokkaasti.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto SiVL 9/2025 vp

Helsingissä 3.10.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Ari Koponen ps
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Maaret Castrén kok
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Sara Seppänen ps
jäsen Markku Siponen kesk
jäsen Jaana Strandman ps
jäsen Oskari Valtola kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen